

Đorđe Lebović in
Aleksandar Obrenović

NEBEŠKI ODRED

Đorđe Lebović in Aleksandar Obrenović

NEBEŠKI ODRED

(NEBESKI ODRED)

DRAMA • PRVA SLOVENSKA UPRIZORITEV

Prevajalka Aleksandra Rekar

Avtorja priredbe besedila Juš A. Zidar, Tina Kosi

Režiser Juš A. Zidar

Dramaturginja Tina Kosi

Scenograf Valentin Tribušon

Kostumografinja Mateja Fajt

Avtor glasbe Jurij Alič

Oblikovalec luči Andrej Hajdinjak

Lektor Jože Volk

IGRALCI

Zeleni Vojko Belšak

Št. 58964 Damjan M. Trbovc

Muselman – pisar Andrej Murenc

Prominent – vladni svetovalec Branko Završan

Moški pod kapo – urar David Čeh

Ranjenec – kolporter Petja Labović

S. K. – kipar Aljoša Koltak

Starec – profesor književnosti Igor Žužek

Interniranec Minca Lorenci

Vodja predstave Anže Čater • Šepetalka Simona Kroši • Lučni mojster Denis Kresnik •
Tonski mojster Drago Radaković • Rekviziterka Manja Vadla • Dežurna tehniko Dani Les,
David Vitez • Frizerki Marjana Sumrak, Andreja Veselak Pavlič • Garderoberki Melita Trojar,
Mojca Panič • Odrski mojster Gregor Prah • Tehnični vodji Miran Pilko, Miha Peperko
• Upravnica mag. Tina Kosi

PREMIERA **12. MAJA 2017**

Tina Kosi

»NE MISLITE, DA SMO POŠASTI: SMO KOT VI, LE VELIKO NESREČNEJŠI ...«

Drama *Nebeški odred* avtorjev Đorđeta Lebovića in Aleksandra Obrenovića je nastala na podlagi osebnih izkušenj Đorđeta Lebovića, ki je bil leta 1944 kot petnajstletni fant zaradi židovskega porekla deportiran v Auschwitz. Tam je pobegnil iz barake za otroke v barako za odrasle, kar mu je rešilo življenje. Najprej je delal kot steklorezec, imel je dostop do vseh koticov taborišča in je na lastne oči videl kopalnice – zaplinjevalnice, več kot pol milijona punčk, ki so bile last zaplinjenih otrok, knjige, vezane v človeško kožo ... Zaradi bližajoče ruske fronte so Nemci pričeli z rušenjem taborišča, Lebović je pomagal pri demoliranju krematorijev. Januarja so taboriščnike devet dni vozili proti zahodu v taborišče Mauthausen. Ko je bilo taborišče osvobojeno, je imel Lebović 34 kilogramov, pegavi in trebušni tifus ter vnetje pljuč. Po nekaj mesecih okrevanja se je vrnil v Jugoslavijo, kjer je končal gimnazijo in nato študiral na filološki fakulteti. Vse življenje je pisal gledališke, radijske, televizijske igre in scenarije za filme, med njimi sta najbolj znana *Valter brani Sarajevo* in *Partizanska eskadrilja*. Delal je kot kustos v Muzeju gledališke umetnosti, bil je direktor Beograjskega dramskega gledališča in ustanovitelj in prvi predsednik Združenja dramskih piscev Srbije. Njegove drame so bile uprizorjene v več evropskih državah, ZDA in Rusiji.

Srbski dramatik Aleksandar Obrenović je študiral na Filozofski fakulteti v Beogradu, po koncu študija je delal kot novinar in dramaturg. Leta 1961 je postal prvi umetniški vodja znamenitega festivala Sterijevo pozorje. Pisal je drame, scenarije za filme in adaptacije. Ukvarjal se je z gledališko in filmsko režijo ter slikarstvom.

Oba avtorja sta bila večkrat nagrajena, drama *Nebeški odred* pa je prejela Sterijevo nagrado za najboljšo dramo leta 1956. Po njej je bil leta 1961 posnet tudi film. *Nebeški odred* je bila prva drama na temo holokavsta, objavljena in uprizorjena na območju nekdanje Jugoslavije po drugi svetovni vojni. Objavljena je bila leta 1956 v *Pozorišnem životu*, njeno uprizoritev pa so najprej zavrnila tri osrednja beograjska gledališča. Tako je drama doživela krstno uprizoritev v Prištini (1956) in nato v Novem Sadu (1957). Na Sterijevem pozorju je leta 1956 prejela nagrado za najboljšo sodobno domačo dramo, kar ji je končno odprlo pot na številne jugoslovanske odre.

Dogajanje je postavljeno v Auschwitz Birkenau in pripoveduje zgodbo o ljudeh, vključenih v sonderkommando, ki se morajo odločiti o tem, ali bodo takoj ubiti ali pa bodo pomagali SS-ovcem. Percepcija sonderkommande je bila (in je marsikje še vedno), da so bili izdajalci, ki so pomagali sovražniku pri uničevanju lastnega naroda.

V prologu drame spregovori prvoosebni pripovedovalec o tem, kako je v taborišču spoznal preživelega člana sonderkommande, ki mu je pripovedoval o svojih doživetjih. Nato se avtor kot prvoosebni pričevalec iz drame umakne in dogajanje se odvija naprej brez njega. V podstrešni sobici sonderkommande spoznamo osebe, ki so različne po narodnosti, preteklosti, osebnih zgodbah, izobrazbi in političnem prepričanju. Skupno jim je le to, da opravljajo isto delo.

V drami so predstavljeni različni tipi taboriščnikov: Zeleni – nemški kriminalc, ki je že dolgo zaprt in se v takšnih razmerah najbolje znajde; poljski Prominent, ki je deloval v krogih vlade in ima prijatelje na visokih položajih in je prepričan, da ga bodo rešili iz te situacije; mladi francoski Ranjenec, ki je deloval v odporu; ortodoksní Žid, ki je izgubil ženo in otroke; Srb, ki se boji, da bi zaradi mučenja ponovno izdal svoje tovariše; grški kipar, ki proti svoji volji postane kapo skupine in postopoma izgubi svojo človečnost; Muselmann, ki je jetnik na najnižji stopnji v taborišču, živ mrlič, popolnoma brez dostojanstva ... Vedo, da jih čaka zgolj tri mesece življenja, zato se začnejo pripravljati na beg. Drama odpira vprašanja, kako se v nemogočih razmerah ljudje podredijo in opravljajo stvari, ki bi se jim v nekem prejšnjem, »normalnem« življenju zdele popolnoma nemogoče.

Sonderkommanda ali posebna komanda je bila najbolj tragična skupina jetnikov v uničevalnih taboriščih. V taboriščnem jeziku so jo imenovali tudi

nebeški odred. Delavce za sonderkommando so izbirali med starimi taboriščniki ali med novo prispelimi transporti. Njihove naloge so bile:

- naganjanje ljudi, da so se čim hitreje slekli pred kopalnico. Z njimi so skušali navezati čim manj osebnega stika, na vprašanja so jim odgovarjali le na kratko z nezavezujočimi odgovori: da jih najprej čaka tuširanje, nato dezinfekcija in kasneje delo v taborišču. V Auschwitzu so v eno kopalnico spravili več kot 2.000 oseb, najprej ženske in otroke, za njimi moške. Pogosto so med žrtvami prepoznali svoje sorodnike, prijatelje, sosede;
- odnašanje oblek, čevljev in predmetov žrtev v taboriščna skladišča, pri čemer so se sami lahko oskrbeli s hrano in z obleko, dragocenosti niso smeli jemati;
- odnašanje trupel iz plinskih celic. Zaradi nezmožnosti dihanja so se ljudje v mukah vzpenjali en čez drugega, močnejši so podrli šibkejše in otroke. Ko so odprli vrata kopalnice, je bilo na velikem kupu 2.000 trupel, prepletenih med seboj. Trupla so bila lahko pokrita z madeži, krvjo, izločki, nekatera so se zaradi plina obarvala modro, črno ... Sonderkomanda je morala pregledati njihove odprtine, da ne bi kje skrivali dragocenosti. Trupla so ločevali z vilami in odnašali z golimi rokami. Betonska tla so polivali z vodo, da so trupla bolje drsela;
- čiščenje in beljenje kopalnic, da ne bi nov transport ljudi česa posumil;
- puljenje zlatih zob in striženje las – lase so s posebnim postopkom očistili in jih pošiljali podjetju Alex Zink, kjer so jih predelali v žimnice in lasne tkanine. Zobe so pretopili v zlate palice. V letu 1942 so pretopili več kot 16.000 zlatih kron, številka pa je kasneje, ko so začeli z množičnim uničevanjem Židov, bliskovito narasla. Nekateri so izpujene zlate zobe tudi kradli in jih z Nemci zamenjavali za hrano, alkohol in cigarete;
- odvoz trupel do krematorijev;
- zlaganje trupel v peči – fizično je bilo to izredno naporno delo. V pol ure so sežgali 50 do 75 trupel, ki so jih morali pravilno naložiti. Občasno so trupla sežigali tudi v globokih jamah. Vanje so zlagali sloj trupel, nato sloj lesa. Ženske so bolje gorele, ker so imele več maščobe;
- raztros pepela, po navadi v bližnje reke, ribnike in močvirja. Manjše količine presejanega pepela so shranili posebej in uprava taborišča ga je za plačilo pošiljala svojcem umrlih.

Na vprašanje, ali se lahko na tako delo navadiš, je Abraham Dragon, preživeli član sonderkommande, odvrnil: »Na nesrečo se lahko ... Navadiš se. Posebej težko je prvi dan, nato pa se privadiš. Prvi dan je bil najbolj

stresen. Kasneje je postalo lažje. Tudi zdravniki se morajo navaditi na vse sorte neprijetnega dela« (Greif 2005, str. 168).

Ko so bili ljudje določeni za delo v sonderkommandi, jim po navadi niso takoj razložili, kaj bodo delali. Prvi dan so le opazovali delo drugih. Tisti, ki so že dalj časa opravljali to delo, so novim članom povedali, da jim ne bo primanjkovalo hrane, ampak da bo delo težko. Preživeli so pričali, da je bil prvi dan najtežji, da so mislili na samomor ali pa so se bali, da se jim bo zmešalo. Eden izmed preživelih članov Sonderkommande je dejal: »Če opravljaš to delo, znoriš prvi dan ali pa se navadiš« (Agamben 2005, str. 20). Nato so se na delo navadili in ga opravljali kot roboti. Tolažili so se z mislijo, da če oni ne bi opravljali tega, bi to opravljal nekdo drug. Nekateri so hoteli preživeti, da bi lahko pričali o grozotah, ki so jih doživeli. Neki drugi preživeli član je zapisal: »Seveda bi se lahko ubil ali pustil ubiti, toda hotel sem preživeti, da bi se maščeval in pričal. Ne mislite, da smo pošasti: smo kot vi, le veliko nesrečnejši ...« (prav tam, str. 20).

Samomori med sonderkommando so bili redki. Preživeli so govorili o pomankanju poguma, da bi si vzeli življenje. Številni so naredili samomor po vojni.

Delavnik sonderkommande je po navadi trajal 12 ur, občasno tudi 24 do 36 ur. Delali so v dnevni ali nočni izmeni. Kadar ni bilo transportov, so lahko počivali in klepetali. Navadno so ljudje v sonderkommandi delali le nekaj mesecev, nato so jih likvidirali in izbrali nove. Le v sonderkommandi so bili jetniki oblečeni v civilna oblačila, živeli so v bližini krematorijev, z električno žico so bili ločeni od drugih taboriščnikov in z njimi niso smeli imeti stika. V zameno za težko delo so imeli boljšo hrano, cigarete, alkohol in boljše opremljene barake.

Leta 1944 so v sonderkommandi v Auschwitzu skušali organizirati upor s pomočjo poljskih partizanov in drugih zapornikov v taborišču. Hoteli so razstreliti taborišče in pobiti Nemce ter pobegniti. Židinke so jim pretihotapile razstrelivo iz tovarne orožja, kjer so delale, in sami so izdelali ročne bombe. Eksploziv so shranjevali v sobah in zidovih krematorija. Partizani in nežidovski zaporniki so z uporom ves čas odlašali, saj se je ruska fronta bližala počasi. Med sonderkommando se je razširila govorica, da jih bodo v nekaj dneh likvidirali, zato so bili prisiljeni pričeti z uporom takoj. Razstrelili so peči in pobili nekaj esesovcev. Zaplenili so njihovo orožje in šli na

pomoč ostalim. Nekateri eksplozivni niso eksplodirali, nekateri člani sonderkommande so ostali zaklenjeni znotraj taborišča. Druga skupina je prevezala električno žičnato ograjo in pobegnila v brezov gozd. Toda esesovci so jih kmalu ulovili. Hrabri so se spopadli z njimi in umrli med bojem, drugi so se zabarikadirali v seniku, ki so ga Nemci požgali z njimi vred, nekateri so zbežali nazaj v taborišče. Ko je bil upor zadušen, je padlo 451 jetnikov sonderkommande (od 663), takoj so jih zamenjali novi. 14 ljudi, ki so jih sumili organiziranja upora, so Nemci grozovito mučili. Nekateri so umrli med mučenjem, druge so javno obesili pred vsemi jetniki. Obesili so tudi štiri Poljakinje, ki so pretihotapile razstrelivo.

Za razliko od drugih literarnih del, ki opisujejo taboriščno življenje, je originalnost drame *Nebeški odred*, da se dogaja v sonderkommandi. V času njenega nastanka še ni bilo objavljenih toliko dokumentov, knjig in raziskav na to temo, kot jih je danes, saj je večina del začela izhajati šele po znamenitem Eichmannovem procesu v Izraelu v letih 1961–62.

Takratna jugoslovanska literatura je dogajanje v 2. svetovni vojni slikala zelo črno-belo: na eni strani so bili bodisi heroji – partizani bodisi žrtve fašizma – talci, na drugi strani pa okupator in narodni izdajalci. Zgodba sonderkommande je »sivo polje«, kot ga je poimenoval Primo Levi, prostor, kjer obsojanje ni mogoče znotraj konvencionalnih norm in kategorij o dobrem in slabem. Strategija Nemcev je bila, da so tudi žrtve umazali s krvjo in jih kompromitirali. Redki preživeli člani sonderkommande se za svoje početje niso čutili krive, niso pa o tem početju razlagali ljudem, nekateri celo svojim najbližjim niso pripovedovali o tej strahotni izkušnji.

Danes so razmere žal v marsičem podobne razmeram v predvojni Evropi. Priča smo razmahu rasizma, ksenofobije, delitve na »nas in njih«. Javni sovražnik številka ena so postali migranti in begunci. Evropo obdajajo ograje in rezilne žice, ki jih naš premier imenuje tehnične ovire. Slovenija je pridna podizvajalka v sistemu, ki je izgubil svojo humanost. Namestitveni centri v Grčiji so grozljivo podobni taboriščem nacistične Nemčije. Seveda se tam ne zaplinja ljudi, posamezniki so »le« obsojeni na neskončno čakanje, ki je posledica zapletenih postopkov evropske birokracije. Evropa brezsravno mešetari in podkuplja Turčijo, da zadržuje probleme migrantov in beguncev zunaj naših meja, hkrati pa sprejema zakone, kot je dublinski sporazum, Slovenija pa novelo zakona o tujcih. Z veliko podporo in navdušenjem javnega mnenja.

LITERATURA

- Agamben, Giorgio, *Kar ostaja od Auschwitza*, Založba, ZRC, Ljubljana, 2005.
- Greif, Gideon, *We Wept Without Tears, Testimonies of the Jewish Sonderkommando from Auschwitz*, Yale University Press, New Haven, London, 2005.
- Höss, Rudolf, *Commandant of Auschwitz*, Phoenix Press, London, 1. izdaja 1959, izdaja 2000.
- <http://www.yugopapir.com/2016/04/kako-je-ore-lebovic-preziveo-ausvic.html>
- *KL koncentracijsko taborišče Auschwitz Birkenau (Oswiecim–Brzezinka)*, Zbornik, Založba Obzorja Maribor, 1982.
- Levi, Primo, *Potopljene in rešene*, SH, Ljubljana, 2003.
- Venezia, Shlomo, *Sonderkommando, v peklu plinskih celic*, Modrijan, Ljubljana, 2010.
- Vervae, Stijn, *Staging the Holocaust in the Land of Brotherhood and Unity: Holocaust Drama in Socialist Yugoslavia in the 1950s and 1960s* – <https://biblio.ugent.be/publication/4271104/file/4368221>

Damjan M. Trbovc, Branko Završan, Petja Labovič, Aljoša Koltak,
Igor Žužek, Andrej Murenc, Vojko Belšak

SMRT IN SPOMIN

Antisemitizem, kot tradicionalno, iz historično-religioznih okoliščin, prepričanj in predsodkov izhajajoče sovraštvo do Judov, se je v moderni dobi, zlasti od druge polovice 19. stoletja naprej, spremenil v rasistični koncept ter kot takšen postal eden temeljev nacistične ideologije, posledično, po Hitlerjevem prevzemu oblasti, pa tudi sestavni del uradne politike Tretjega rajha. Stopnjevanje sistemske propagandne, zakonodajne, ekonomske in fizične represije nad Judi je kulminiralo z izbruhom druge svetovne vojne in nemško okupacijo novih ozemelj z visokim deležem judovskega prebivalstva, zlasti na Vzhodu, od Poljske, Ukrajine, Belorusije do baltičskih držav. Prvotni nacistični cilj, tako ali drugače »očistiti«¹ Nemčijo Judov, se je postopoma razširil na celotno Evropo. Množični pomori judovskega prebivalstva, ki so se pričeli po invaziji na Sovjetsko zvezo in v katerih so aktivno sodelovali tudi tamkajšnji domačini in kolaboranti, so praktično že pomenili udejanjanje »končne rešitve«² (nem. Endlösung) judovskega vprašanja ali, z drugimi besedami, fizičnega iztrebljenja evropskih Judov, največjega zločina proti človeštvu v novejši zgodovini. Zločina, ki ga po prepričanju poljskega sociologa judovskega rodu Zygmunta Baumana ni mogoče razumeti izven konteksta kulturnih teženj in tehničnih dosežkov moderne civilizacije, se pravi, da je bil tako po svojem obsegu kot naravi možen samo v industrijsko, tehnološko in znanstveno visoko razviti in racionalno organizirani, tako rekoč zbirkratizirani družbi.¹ Označujemo ga z besedo šoa oz. še pogosteje holokavst, skrajno in končno stopnjo nacističnega antisemitizma, ki ne pomeni zgolj genocida nad judovskim narodom med drugo svetovno vojno (pomorjenih je bilo šest od približno devet in pol milijonov Judov, kolikor jih je v Evropi živelo leta 1933), temveč ostaja »sinonim za popolno razčlovečenje, za industrializiran proces preračunljive morije bodisi z zaplinjanjem in streljanjem bodisi z izstradanjem in izčrpavanjem z delom do smrti.«² T. i. končno rešitev je dokončno formalizirala in zasnovala razvpita konferenca v berlinskem predmestju Wannsee,

¹ Bauman, Zygmunt, *Moderna in holokavst*, Študentska založba, Ljubljana 2006.

² <http://www.sinagogamaribor.si/slo/program/2017-2/soa-spominjajmo-se-2017/> (28. 3. 2017)

20. januarja 1942, pod vodstvom šefa varnostne službe (SD), t. i. arhitekta holokavsta, Reinharda Heydricha, ki ji je sledila po njem (maja je bil ubit na Češkem) imenovana operacija oz. akcija Reinhard. Ker je bilo pobijanje na terenu zamudno ter psihofizično »naporno« za eksekutorje, so v ta namen nacisti na ozemlju okupirane Poljske, t. i. Generalni guberniji, zgradili prva tri uničevalna taborišča Belzec, Sobibor in Treblinka, jih opremili s plinskimi celicami in krematoriji ter v njih do konca leta 1943 pomorili približno 1,7 milijona ljudi. Akciji, v kateri so žrtve iz izpraznjenih judovskih getov poljskih mest brez kakršnekoli selekcije vozili neposredno v smrt, je poveljeval Odilo Globocnik, vodja SS in policije v lublinskem okrožju, sicer pa, po očetu iz Tržiča, deloma tudi slovenskega rodu. Podobno nalogo so, formalno sicer izven okvira omenjene akcije, prevzela tudi ostala, že obstoječa koncentracijska taborišča, ki so vse od leta 1933 rasla sprva na nemških tleh, nato pa na okupiranih ozemljih, zlasti na Poljskem. Med njimi tudi taborišče v šlezijemskem mestecu Auschwitz (Oswiecim), nedaleč od Krakova, oziroma njegova, od matičnega taborišča tri kilometre oddaljena podružnica Birkenau (Brzezinka).

V tem največjem izmed številnih kompleksov koncentracijsko-uničevalnih taborišč so nacisti dejansko izpopolnili tehnologijo množičnega ubijanja in ga zgolj v nekaj mesecih spremenili v tovarno smrti, zadnje postajo nešteto vlakovnih transportov iz vse Evrope. Od cca. 1,1 milijona ljudi, ki so v času od nastanka taborišča, oktobra 1940, pa do sovjetske osvoboditve, 27. januarja 1945, v njem izgubili življenje, je umrlo oz. bilo umorjenih več kot milijon judovskih moških, žena in otrok, približno ena šestina vseh Judov, žrtev holokavsta.³

Tudi zato je beseda Auschwitz pogosto uporabljana kot sopomenka ne le za koncentracijska uničevalna taborišča in simbol holokavsta, ampak tudi za esenco nacistične ideologije zla v vseh podobah in različicah, vključno z njegovo, po besedah Hannah Arendt, »banalnostjo«. ⁴ In tudi veliki, že pokojni britanski zgodovinar Tony Judt je v svojem obsežnem in konciznem pregledu zgodovine Evrope po drugi svetovni vojni med drugim zapisal, da je »Auschwitz najpomembnejša stvar, ki jo je treba vedeti o drugi svetovni vojni«. ⁵

³ *To Bear Witness*, Holocaust Remembrance at Yad Vashem, Jeruzalem 2005; Benz, Wolfgang, *Holokavst*, ICK, Ljubljana 2000.

⁴ Arendt, Hannah, *Eichmann v Jeruzalemu*, Študentska založba, Ljubljana 2008.

⁵ Judt, Tony, *Povojna Evropa 1945–2005*, Mladinska knjiga, Ljubljana 2007, II. knjiga, str. 930.

Skoraj osem desetletij kasneje je o dogajanju v tem in drugih taboriščih smrti znano tako rekoč vse. Holokavst, njegov potek in posledice, storilci in žrtve so znanstveno raziskani in obdelani do potankosti. ⁶ Avtobiografska in ostala leposlovna dela, na čelu z *Dnevnikom Anne Frank*, Levijevim *Ali je to človek* in Kerteszevo *Brezusodnostjo*, sodijo v kanon sodobne svetovne literature, številni dokumentarci ter zlasti igrana filmska, tako evropska kot hollywoodska produkcija s filmi, kot so *Sofijina odločitev* (1982), *Schindlerjev seznam* (1993), *Življenje je lepo* (1997) ali zadnji, z oskarjem za tujejezični film nagrajeni *Savlov sin* iz leta 2015, pa so holokavst vnesli tudi na polje množične, popularne kulture. Na ta način skupaj s številnimi spominskimi obeležji, razstavami in muzeji, od memorialnih centrov na mestih nekdanjih taborišč do jeruzalemskega Yad Vashem, washingtonskega United States Holocaust Memorial Museum ter največjih evropskih prestolnic, ohranjajo in utrjujejo zgodovinski spomin, ki je sestavni del zavesti in (samo)zavedanja Zahodnega sveta. Še posebej združene Evrope, ki je – kot je mogoče pogosto slišati – nastala prav na pepelu Auschwitzta.

A če je, po Judtovem mnenju, holokavst danes »dosti več kot še eno neizpodbitno dejstvo o preteklosti, mimo katerega Evropejci ne morejo več«, njegovo priznanje pa »naša sodobna evropska vstopnica«, vedno ni bilo tako. ⁷ Kljub neizpodbitnim dejstvom in nespornemu védenju o sistematičnem pomoru evropskih Judov med vojno se je v prvih desetletjih po vojni njihovo trpljenje načrtno zamočevalo, spregledovalo ali pa kvečjemu obravnavalo zgolj v širšem kontekstu vojnega nasilja in hudodelstev zoper mir. Razloge za takšen odnos je treba iskati v še vedno prisotnem in zakoreninjenem antisemitizmu, ki se je kljub propadu nacizma ohranil v mentaliteti marsikaterega Vzhodno- in Zahodnoevropejca ter se neposredno izražal v nestrpnosti in sovražnosti lokalnega prebivalstva do preživelih Judov. Poleg tega bi realno ovrednotenje ali vsaj priznanje trpljenja Judov precej omajalo v dobršni meri konstruirano nacionalno samopodobo, temelječo zlasti na poudarjanju lastnega antifašističnega odpora ter žrtvovanju domačega, se pravi nejudovskega prebivalstva. Za spomin na holokavst v njej ni bilo prostora le zato, ker bi njegova razsežnost bila tolikšna, da bi vse siceršnje trpljenje hočeš nočeš

⁶ *Enzyklopädie des Holocaust: Die Verfolgung und Ermordung der europäischen Juden*, Piper, München/Zürich 1998.

⁷ Judt 2007, str. 910.

preglasila, temveč zlasti zato, ker so bila njegov sestavni del nekatera vprašanja, ki bi si jih npr. Francozi, Nizozemci ali Poljaki vse prej kot želeli postaviti. Gre seveda za njihovo sramotno, nadvse aktivno vlogo pri sami izvedbi »končne rešitve«, ki je znatno preseerala okvire t. i. taktične kolaboracije. Pri čemer je bil holokavst samo eden od predmetov povojne »kolektivne amnezije«, ki je zavladata po nekdanj okupiranih evropskih državah Evrope, vsaka izmed njih pa je razvila svoj, po francoski kolaborantski vladi poimenovan »vichyjski sindrom«, ki se je kazal v pozabi lastnega sodelovanja v nacističnem zlu in glorificiranju lastnega prispevka v boju proti njemu, za kar so ponekod celo izrabljali judovske žrtve. Zato le na videz preseneča dejstvo, da so tovrstno amnezijo prvi začeli načenjati tisti, ki edini v Evropi tega, kar so storili Judom, niso mogli zanikati. Do večjega preobrata v smeri nemškega samoizpraševanja je resda prišlo šele konec petdesetih oz. tekem šestdesetih let, zlasti s sodnima procesoma proti Eichmannu in paznikom iz Auschwitza. Dogajanje v času nacizma je postopoma prišlo tudi v nemške šolske učbenike, v sedemdesetih in osemdesetih letih pa se je javna zavest o nesprejemljivosti in nespodobnosti, kakor tudi javno priznanje za to, kar so Nemci v zločinu proti človečnosti storili Judom, razširilo tako rekoč v celotni nemški družbi, ki se od takrat vedno znova sooča s svojo težavno dediščino.⁸ Slednje pač ni mogoče trditi za Avstrijo, ki je svoj odnos do lastne zgodovine, vključno z mitom o Avstriji kot prvi žrtvi nacizma, ki se v veliki meri ohranja še danes, začela problematizirati šele sredi osemdesetih let v zvezi s primerom Waldheim.

Do podobnih sprememb kot v Nemčiji je postopoma prihajalo tudi drugje po Zahodni Evropi, a najtrdovratnejši tabuji so dokončno začeli padati šele ob izteku 20. stoletja. Še bolj kompleksna je bila zgodba na drugi strani železne zavese, kjer je uradno predpisana interpretacija druge svetovne vojne trajala še dosti dlje. Povojni zgodovinski spomin v Vzhodni Evropi je sicer ohranjal in na vsakem koraku poudarjal vojne strahote in zločine na svojih tleh, ki so v primerjavi z Zahodno Evropo dosegli še občutno grozljivejše razsežnosti, le da je pri tem holokavst skoraj v celoti izvzel, daleč pred rasistično razsežnost vojne pa je postavljaj nacionalno-državljanstvo in družbeno-razredno pripadnost žrtev. Poleg tega je bila vzhodnoevropska situacija zaznamovana z novimi krivicami oz. sodelovanjem v njih, kar je

⁸ Macdonald, Sharon, *Difficult Heritage: Negotiating the Nazi Past in Nuremberg and Beyond*, Routledge, London/New York 2009.

večino prebivalstva pod komunističnimi režimi dodatno stigmatiziralo in frustriralo. Padcu berlinskega zidu je sicer sledilo padanje in razbijanje številnih tabujev, ob vsej erupciji spominjanja in odkrivanja zamolčane resnice pa se je pojavila problematična skušnjava, da se vse, kar je bilo nekoč uradna resnica, diskreditira kot laž. Vključno z željo po rehabilitaciji tudi dejanskih antisemitov, fašistov in zločincev ter posledično ohranjeno ali celo obnovljeno relativizacijo oz. pomanjkanje izpraševanja in obžalovanja lastne odgovornosti in udeležbe v holokavstu. Kot pravi Judt, se je Evropa sicer lahko združila, vendar je evropski spomin ostal globoko asimetričen, kar se kaže tudi v njegovem materialnem obeleževanju. Medtem ko so novi spomeniki in muzeji po Zahodni Evropi, npr. v Parizu ali Berlinu, eksplicitno posvečeni spominu na holokavst oz. judovskim žrtvam, in obenem namenjeni odkritemu soočanju naroda z lastno mračno preteklostjo, so na Vzhodu, kot npr. na Poljskem, Madžarskem, v Ukrajini ali baltiških državah, razmere precej drugačne.⁹ Tudi zato najbrž ni naključje, da je med slednjimi kar nekaj okolij, v katerih se vedno bolj, tudi kot dominantna politična agenda, krepi avtoritarni nacionalizem, agresiven do vsega in vseh, ki izstopajo iz kalupa predpisane pravovernosti.

A pomesti je treba tudi pred domačim pragom. Travmatična izkušnja holokavsta, zlasti kar se tiče sodelovanja v njem, slovenskega prostora morda res ne bremeni v tolikšni meri kot v zgoraj omenjenih državah, pa tudi drugje v naši neposredni bližini, kot npr. na Hrvaškem. Zaradi zgodovinskih okoliščin je pred drugo svetovno vojno na naših tleh živelo razmeroma majhno število judovskega prebivalstva, okoli osemsto ljudi, pri čemer so najmočnejše skupnosti obstajale na robovih slovenskega etničnega prostora, natančneje na Tržaškem oz. Goriškem in v Prekmurju. Kar pa kljub temu ni predstavljalo ovire za t. i. antisemitizem brez Judov, ki ga od druge polovice 19. stoletja z lahkoto najdemo v delu slovenskega tiska. In čeravno dolga desetletja zanj ni bilo prostora v našem zgodovinskem spominu, holokavst Slovenije ni obšel. Nasprotno, v primerjavi z ostalimi okolji je bil še posebej temeljit in uničujoč, saj ga je preživelo zgolj nekaj odstotkov slovenskih Judov, pa še ti so se kasneje večinoma izselili.¹⁰ Med drugim je tako rekoč izginila pred vojno najmočnejša judovska skupnost v Prekmurju, o odnosu do njene dediščine

⁹ Judt 2007, str. 909–940.

¹⁰ *Slovenski Judje: Zgodovina in Holokavst II*, Sinagoga, Maribor 2013.

pa vse pove dejstvo, da so leta 1954 oblasti porušile sinagogo v Murski Soboti in na njenem mestu postavile t. i. »židovski« blok. Razloge za to, da je holokavst na Slovenskem postal zamolčana in na rob odrinjena vsebina, je treba iskati deloma v dejstvu, da so se prekmurski Judje bolj kot k slovenskemu nacionalnemu korpusu nagibali k madžarski kulturi in jeziku ter bili zato označeni za nosilce madžarskega potujčevanja in celo kolaborante, njihovi predvojni gospodarski premoči, ki jih je postavljala med »izkoriščevalce« oz. razredne sovražnike, in prikritem antisemitizmu povojnih komunističnih oblasti nasploh, pri čemer se ta odnos tudi po letu 1991 ni bistveno spremenil.¹¹ Soboški judovski, leta 1944 v Auschwitzu uničeni skupnosti je svojevrsten literarni spomenik prvi postavil pisatelj Dušan Šarotar v svojem odličnem romanu *Biljard v Dobrayu*.¹² V približno istem času se je po zaslugi angažiranih posameznikov tudi slovensko zgodovinopisje začelo intenzivneje ukvarjati z do takrat, kot rečeno, iz različnih, predvsem nacionalno-ideoloških razlogov, spregledano tematiko. Zanimanje za zgodovino in dediščino slovenskih Judov je postopoma oživelo tako v strokovni kot širši javnosti, njihova zgodovinska usoda in zapuščina, kolikor je je ostalo, pa končno dobiva svoje upravičeno mesto znotraj spominske krajine našega skupnega prostora in preteklosti.¹³

Navsezadnje tudi zato, ker gre za sestavni del širše slovenske zgodovinske izkušnje druge svetovne vojne oziroma našega kolektivnega in zgodovinskega spomina nanjo. Ob slovenskih Judih, ki jih je bilo po zadnjih podatkih Inštituta za novejšo zgodovino v koncentracijskih taboriščih ubitih 481, od tega v Auschwitzu kar 430, je namreč v nemških koncentracijskih in uničevalnih taboriščih, pri čemer seveda ne gre pozabiti ustaškega Jasenovca, ter Raba, Gonarsa in drugih italijanskih taborišč, trpelo in umiralo še na tisoče Slovenk in Slovencev. Koncentracijska taborišča, kot rečeno, sprva niso bila namenjena izvedbi holokavsta, temveč so jih nacisti takoj po prihodu na oblast začeli postavljati z namenom osamitve oz. odstranitve svojih političnih nasprotnikov na čelu s komunisti in socialdemokrati, ob njih pa so vanje zapirali tudi kriminalce ter moralno, versko in rasno »neprimerne« in »manjvredne«, od homoseksualcev do Jehovovih prič, Romov in Sintijev ter seveda Judov. Sprva so jih vodili pripadniki SA enot, od leta 1934 pa so bili pod upravo SS in

¹¹ Toš, Marjan, *Zgodovinski spomin na prekmurske Jude*, ZRC, Ljubljana 2012.

¹² Šarotar, Dušan, *Biljard v Dobrayu*, Študentska založba, Ljubljana 2007.

¹³ *Slovenski Judje: Zgodovina in Holokavst*, Sinagoga, Maribor 2012.

njenega državnega vodje Heinricha Himmlerja. Že marca leta 1933 sta začeli delovati taborišči Dachau in Oranienburg oziroma po njegovi razpustitvi Sachsenhausen, v naslednjih letih, še zlasti po začetku vojne, pa je njihovo število naraslo na vsaj 24 matičnih in več kot tisoč zunanjih taborišč. Vsega skupaj je bilo v njih zaprtih 18 milijonov ljudi, od katerih jih je umrlo 11 milijonov, največ Judov, sovjetskih vojnih ujetnikov, Poljakov in drugih Slovanov. Taborišča so bila različnih kategorij in ob sistematičnem ubijanju praviloma namenjena prisilnemu, suženjskemu delu taboriščnikov, zlasti za potrebe nemške vojaške industrije. Takšno je bilo med drugim tudi na slovenskih tleh, na Ljubelju, kjer je od leta 1943 delovala ena od podružnic Mauthausna.¹⁴

Z nacistično priključitvijo Avstrije in zasedbo Sudetov, še posebej pa po izbruhu vojne, se je nabor taboriščnikov razširil še na vojne ujetnike ter politično in rasno nezaželene prebivalce okupiranih in zasedenih držav. In s tem tudi na Slovence. Prvi Slovenci v koncentracijskih taboriščih, natančneje v Dachauu, so tako bili koroški Slovenci in nekdanji španski borci, zajeti v Franciji. Po napadu na Jugoslavijo in kot odgovor na naraščajoč protiokupacijski upor pa so iz gestapovskih zaporov na okupiranem Štajerskem in Gorenjskem, zlasti z Borla, Maribora, Celja in Begunj, v taborišča začeli pošiljati ujete člane in sodelavce odporniškega in partizanskega gibanja ter njihove svojce. Tako je že konec avgusta 1941 v Mauthausen prišla prva večja skupina jetnikov (251), od jeseni istega leta pa so transporti Slovencev vozili tudi v Auschwitz. Junija 1942 sta tja prispeli tudi prvi Slovenki in od takrat naprej je to taborišče postalo kraj množičnih deportacij slovenskih žena in deklet. Ženske so v velikem številu pošiljali tudi v taborišče Ravensbrück, medtem ko je bilo največ slovenskih moških taboriščnikov v Dachauu, Mauthausnu, tržaški Rižarni, Buchenwaldu in Flossenburgu. V teh in drugih taboriščih je skupaj trpelo več kot 21.000 moških in žena iz Slovenije. Skoraj 8.000 jih je umrlo. V Dachauu več kot 1.500, skoraj toliko v Mauthausnu in njegovih podružnicah, največ pa v Auschwitzu – več kot 1.700.¹⁵

¹⁴ Kokalj Kočever, Monika, *Koncentracijsko taborišče Mauthausen in njegova zunanja taborišča v sistemu nacionalsocialističnih taborišč*, Politika memorije in pozabe, načini izročila in interpretacije, Zbornik mednarodnega simpozija ob 70-letnici osvoboditve KT Ljubelj, Tržič 2016.

¹⁵ Kokalj Kočever, Monika, *Slovenci v nemških koncentracijskih taboriščih*, Muzeje novejšje zgodovine Slovenije, 2017.

Za navajanjem statističnih števil se seveda skriva prav toliko pretresljivih zgodb in usod, ki jih je dosti težje ubesediti. Težko si je namreč predstavljati trpljenje do smrti zgaranih, še pred tem pa izstradanih in popolnoma razčlovečenih taboriščnikov v mauthausenskem kamnolomu. Ali pa stisko in bolečino slovenskih kmečkih žena iz Šaleške ali Savinjske doline, ki so jih po tem, ko so pod streli v celjskem Starem piskru ali mariborskih zaporih izgubile može in sinove, mladoletne otroke pa so jim pravkar odtrgali od prsi, potisnili na vlak. In njihovo grozo ob prihodu na močvirnata polja, v pasji lajež, kričanje in zmerjanje ter vonj in dim gorečih trupel. Pri čemer jih je najhujše šele čakalo.

Za razliko od slovenskih Judov so usode ostalih slovenskih taboriščnikov razmeroma dobro raziskane. Številna, zlasti od sedemdesetih let 20. stoletja naprej v različnih zbornikih objavljena pričevanja ponujajo vpogled v vse segmente taboriščnega življenja in smrti, od prihoda, selekcije, razvrstitve po blokih in delovnih komandah do notranje hierarhije, medsebojnih odnosov ter načinov poniževanja, trpinčenja in umiranja, vključno z medicinskimi poskusi, ki so jim bili taboriščniki izpostavljeni. Med zgodovinskimi študijami velja izpostaviti zlasti temeljit pregled dogajanja v Mauthausnu,¹⁶ izmed spominskih zbornikov pa tistega, ki osvetljuje vso temo Auschwitza.¹⁷ Slednji ob zbranih pričevanjih, na čelu s spomini Štefke Štibler, ene izmed prvih dveh tamkajšnjih Slovenk, med drugim črpa tudi iz kronologije dogajanja v taborišču izpod peresa nekdanjega taboriščnika srbsko-judovskega rodu Đorđeta Lebovića.¹⁸ Obenem se v tej knjigi med slovenskimi mesti in kraji pogosto omenja prav Celje, od koder so, po zloglasnih Himmlerjevih navodilih za obračun s slovenskimi uporniki in njihovimi svojci,¹⁹ avgusta

¹⁶ Filipič, France, *Slovinci v Mauthausnu*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1998.

¹⁷ *KL Koncentracijsko taborišče Auschwitz Birkenau*, Obzorja, Maribor 1982.

¹⁸ Lebović, Đorđe, *Osvjenčim (Auschwitz), Otpor u žicama: Sečanja zatočenika*, Knjiga prva, Beograd 1969.

¹⁹ Državni vodja SS in nemške policije je 25. junija 1942 izdal »Smernice za izvedbo akcije proti partizanom in drugim banditom na Gorenjskem in Spodnjem Štajerskem« ter v njih med drugim zapisal ... *Akcija ima vse elemente, da naredi neškodljivo prebivalstvo, ki je prostovoljno podpiralo in oskrbovalo bande z naborom ljudi, orožjem in jim nudilo zavetje. Moške iz teh družin, v mnogih primerih tudi sorodnike, je treba postreliti, ženske zapreti in jih poslati v koncentracijska taborišča, otroke oddaljiti iz njihove domovine in jih namestiti v pokrajinah starega Reicha. Pričakujem posebno poročilo o številu otrok in njihovi rasni vrednosti. Vse premoženje teh družin bo zaseženo ...*

leta 1942 proti Auschwitzu odpeljali kar štirje transporti. Na njih je bilo skupaj 394 žena in 139 mož in več kot polovica jih je tam še tisto leto umrla.

75 let kasneje, ko odhajajo še zadnje neposredne priče takratnega dogajanja, je stanje duha v svetu okoli nas (in med nami) ponovno prežeto s strahom, surovostjo in sovraštvom, tako v vsakodnevnih medčloveških odnosih kot na politični ravni pa se ponovno krepijo vzorci, srhljivo podobni tistim, ki so nekoč že privedli do holokavsta in pretili, da v globino svoje nehumanosti za vselej posrkajo tudi naš narod in njegov obstoj.

Tudi zato premierna slovenska uprizoritev *Nebeškega odreda* v Celju presega področje gledališča in umetnosti ter nas nagovarja ob slabem in obenem pravem času.

David Čeh, Andrej Merenc, Vojko Belšak

David Čeh, Andrej Murenc,
Damjan M. Trbovc, Petja Labović

PRVIČ V SLG CELJE

Foto Jaka Babnik

JUŠ A. ZIDAR, REŽISER

Rojen leta 1992 v Ljubljani, študiral gledališko režijo na AGRFT pod mentorstvom Sebastijana Horvata in Kristijana Mucka. Praktični del študija je sklenil z avtorskim projektom po litografijah Honoreja Daumierja – *La Justice ali utrujajoče ravnovesje* s premiero junija 2015 v stari dvorani Drame SNG Maribor. Profesionalno je debitiral maja 2016 z mladinsko predstavo *Želim si ...* na velikem odru SNG Drama Ljubljana.

V gledališki sezoni 2016/17 je režiral uprizoritev *Zimski sončev obrat* Rolanda Schimmelpfenniga (koprodukcija SSG Trst in MGL).

Osebni arhiv

VALENTIN TRIBUŠON, SCENOGRAF

Rojen leta 1992 v Ljubljani, trenutno zaključuje magistrski študij arhitekture na Fakulteti za arhitekturo v Ljubljani. V času študija je tesno sodeloval s študenti AGRFT pri oblikovanju scenografij. Kasneje je eno leto sodeloval kot asistent pri scenografu Marko Japlju. Trenutno opravlja pripravništvo v ljubljanskem arhitekturnem biroju Bevk Perović. Deluje na področju arhitekture, gledališča in vizualnih umetnosti.

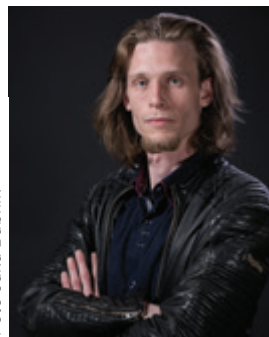
Osebni arhiv

MATEJA FAJT, KOSTUMOGRAFINJA

Rojena leta 1988 v Ljubljani, diplomirala na Fakulteti za družbene vede, trenutno zaključuje magistrski študij scenskega oblikovanja na AGRFT v Ljubljani. Od leta 2015 je samozaposlena v kulturi kot kostumografinja. Deluje na področju gledališča in filma.

Foto Jaka Babnik

JURIJ ALIČ, AVTOR GLASBE

Rojen leta 1984 na Ptujju. Po končani Gimnaziji Ptuj je na SAE inštitutu zaključil študij za avdioinženirja. Trenutno dela kot tonski mojster v SNG Drama Ljubljana. Glasbenik, ki se je učil klavir, naučil pa kitaro. Kot avtor glasbe je v mladosti deloval v različnih glasbenih skupinah, trenutno pa se bolj posveča samostojnemu ustvarjanju in raziskovanju glasbe za gledališče in film. Kot oblikovalec zvoka je na koncertih sodeloval z različnimi glasbeniki in skupinami (Drago Ivanuša, Marko Hatlak in Kapobanda, Mate Bekavac, Pliš ...). Glasba mu je bila blizu že v otroštvu in to pot nadaljuje še sedaj.

NAGRADE DNEVOV KOMEDIJE 2017

Nagrajenci Dnevoov komedije 2017 (Foto Jaka Babnik)

Foto Damijan Švarc

ŽLAHTNA KOMEDIJANTKA 2017

Nataša Matjašec Rošker za vlogo
Florence Foster Jenkins v predstavi
Petra Quilterja *Glorious!* v izvedbi
Drame SNG Maribor v sodelovanju
z Opero SNG Maribor

Nataša Matjašec Rošker v vlogi Florence Foster Jenkins vzpostavi svojstven, iskren in optimističen svetovni nazor, ki je v izrazitem komičnem kontrapunktu s pogledom vseh drugih. Njena pev-ska interpretacija »najslabše pevke na svetu« dramaturško spretno in smiselno gradira prek bevskajoče arije do bravuroznega fiaska v Carnegie Hall, ki ji prinese nesmrtno slavo. Njena Florence Foster Jenkins preraste iz nosilne vloge v predstavo samo.

Foto Jaka Babnik

ŽLAHTNI KOMEDIJANT 2017

Dario Varga za vlogo Valentinčiča v
predstavi Emila Filipčiča in Marka
Derganca *Butnskala* v izvedbi
Prešernovega gledališča Kranj in
Slovenskega mladinskega gledališča

Dario Varga zgradi lik Valentinčiča z minimalističnimi sredstvi; spretno prevzame in vseskozi nosi absurdističen in avtoironičen ton celotne predstave. V odnosu do soigralcev vključujoče in spretno odigra vlogo tako, da gledalca prevzame z izgrajeno podobo človeške dostopnosti, ki najbolj pride do izraza v zadnjem, popolnoma razgaljenem prizoru, ki izpostavi sporočilnost celotne predstave.

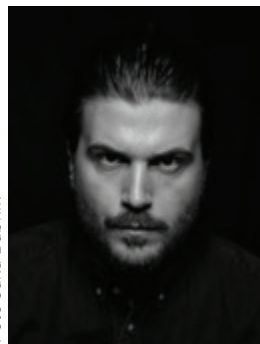

Foto Jaka Babnik

ŽLAHTNI REŽISER 2017

Igor Vuk Torbica za režijo komedije
Branislava Nušiča *Žalujoča družina*
v koprodukciji SLG Celje in PG Kranj:

za domiselne intervencije, ki vseskozi polnijo uprizoritveni prostor, na način, da ne banalizirajo besedila, marveč ponujajo konsistentno vzpostavljene in razdelane karakterne vloge skozi uprizoritveno celoto in sporočilnost zgodbe družine prenesejo na simptomatiko družbenih problemov kot celote.

ŽLAHTNA KOMEDIJA 2017

Peter Kušter The Tiger Lillies, Juliana Croucha in Phelima McDermota
v režiji Ivane Djilas in izvedbi SNG Nova Gorica

Gledališče v gledališču za gledališke sladokusce, ki v prvem prenosu bizarne operete *Petra Kuštra* na slovenska tla vzpostavi gladko in tekoče sozvočje vseh uprizoritvenih elementov: kolektivne igre, lutkovne animacije, koreografije, zvočne podobe ter režije, ki vse skupaj poveže in nadgradi z umetelnim poznavanjem žanra. Morbidna črna komedija, junk opera in groteska s primesmi fantastičnega.

ŽLAHTNA KOMEDIJA PO IZBORU OBČINSTVA 2017

Pasji dnevnik – Cucki CJ Johnsona v režiji Matjaža Latina
in izvedbi Mestnega gledališča Ptuj, ocena 4,6786

REPERTOAR V SEZONI 2017/18

Predvpis abonmajev 1.–30. junij 2017

Elaine Murphy

LJUBI MOJ (LITTLE GEM)

Drama • Prva slovenska uprizoritev

Prevajalka Tina Mahkota • Režiser Andrej Jus

PREMIERA **SEPTEMBRA 2017**

Astrid Lindgren

ERAZEM IN POTEPUH (RASMUS PÅ LUFFEN)

Predstava za otroke • Prva slovenska uprizoritev

Prevajalec Darko Čuden • Avtor dramatisacije Staffan Götestam • Režiserka Ajda Valcl

PREMIERA **SEPTEMBRA 2017**

Matjaž Zupančič

PESMI ŽIVIH MRTVECEV

Drama • Krstna uprizoritev

Režiser Matjaž Zupančič

PREMIERA **OKTOBRA 2017** *Koprodukcija s Prešernovim gledališčem Kranj*

Kristof Magnusson

MOŠKI BRLOG (MÄNNERHÖRT)

Song komedija • Prva slovenska uprizoritev

Prevajalka Mojca Kranjc • Režiser Sandy Lopičič

PREMIERA **DECEMBRA 2017**

Marius von Mayenburg

MUČENIK (MÄRTYRER)

Drama • Prva slovenska uprizoritev

Prevajalka Mojca Kranjc • Režiser Boris Kobal

PREMIERA **FEBRUARJA 2018**

Aleksander Sergejevič Puškin

JEVGENIJ ONJEGIN (ЕВГЕНИЙ ОНЕГИН)

Drama • Krstna uprizoritev

Avtor dramatisacije Nebojša Pop Tasič • Režiserka Yulia Roschina

PREMIERA **MAJA 2018**

ABONMAJČEK 2017/18

Predvpis Abonmajčka 1.–30. junij 2017

Julia Donaldson, Axel Scheffler

BI SE GNETLI NA TEJ METLI?

Lutkovna predstava za otroke

Režiser Jaka Ivanc

Lutkovno gledališče Ljubljana

Primož Suhodolčan

ŽIVALSKÉ NOVICE

Predstava za otroke

Režiserka Ajda Valcl

Gledališče Koper in SNG Nova Gorica

Pavel Polák

JANKO IN METKA

Lutkovna predstava za otroke

Režiser Pavel Polák

Lutkovno gledališče Maribor

Vanja Korenč, Renata Vidič, Gregor Geč

LOLI, BOLI IN SVET, POLN ČUDES

Predstava za otroke

Režiserka Renata Vidič

Gledališče Koper

Roald Dahl in David Wood

JAKEC IN BRESKEV VELIKANKA

Predstava za otroke

Režiser Matjaž Latin

SLG Celje

Vrstni red predstav v Abonmajčku še ni določen.

SLG Celje si pridržuje pravico do spremembe programa.

SPONZORJI SLG CELJE

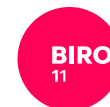
VEČER

nov dan. nov večer.

glavni medijski pokrovitelj

PARTNERJI SLG CELJE

La dušo in ambient.

S funkcionalnimi in dekorativnimi izdelki ustvarjamo in plemenitimo ambiente.
Kristalno jasen izbor.

Creating sublime ambience with functional and decorative crystal pieces.
Europe's foremost crystal creator is the clear choice.

Rogaška Slatina • Ulica talcev 1 • 03 81 80 237
Ljubljana Center • Mestni trg 22 • 01 24 12 701
Koper • Čevljarska ulica 15 • 05 62 78 423

www.kristalrogaska.si • www.steklarna-rogaska.si

CRYSTAL
AMBIENCE | ROGASKA

Z VAŠO POMOČJO SMO ŠE USPEŠNEJŠI.
HVALA!

Đorđe Lebović and Aleksandar Obrenović

A HEAVENLY DETACHMENT

(NEBESKI ODRED)

DRAMA • FIRST SLOVENIAN PRODUCTION

Translator Aleksandra Rekar

Authors of the Adaptation Juš A. Zidar, Tina Kosi

Director Juš A. Zidar

Dramaturg Tina Kosi

Set Designer Valentin Tribušon

Costume Designer Mateja Fajt

Composer Jurij Alič

Lighting Designer Andrej Hajdinjak

Language Consultant Jože Volk

CAST

Green man – Vojko Belšak

No. 58964 – Damjan M. Trbovc

Muselmann – **clerk** Andrej Murenc

Prominent – **government advisor** Branko Završan

Man underneath the cap – **watchmaker** David Čeh

Wounded man – **newsboy** Petja Labović

S. K. – **sculptor** Aljoša Koltak

Old man – **literature professor** Igor Žužek

Internee Minca Lorenci

Đorđe Lebović wrote *A Heavenly Detachment* with Aleksandar Obrenović. It is based on Lebović's personal experience in the German concentration camp Auschwitz during World War II. A new group of prisoners arrives in the camp. They are given thirty days to live, during which they would be gassing and then cremating the transports of deportees and, in the end, be gassed and burned themselves. One section of the group throws Zyklon B gas into gas chambers, while the others burn corpses. What unfolds is a sequence of events and a development of characters in shocking and brutal living conditions. Confronted by human transience and the proximity of their own mortality, the group begins to organize an escape. The play highlights a turning point in the mind of a person who under duress chooses to act in the service of evil in order to preserve one's life under the most inhumane conditions. It raises a question of how far one is willing to go to preserve one's life and save oneself.

In 1956 *A Heavenly Detachment* received the Sterija Award for best new play. In 1961 it was turned into a feature film with the same title.

Andrej Murenc, David Čeh

OPENING **12 MAY 2017**

SEZONA 2016/17